

🌀 **שם המחקר:** שימוש בטכנולוגיות מסייעות באבחון וטיפול בילדים עם מוגבלויות (מש"ה, אוטיזם, שיקום)

במסגרת "יוזמת העתיד"

🌀 **שנה:** 2023

🌀 **סוג מחקר:** הערכה

🌀 **מס' קטלוגי:** 890-344-2021

🌀 **שמות החוקרים:** ד"ר עדי לוי-ורד

🌀 **רשות המחקר:** 'מכלול' – יחידת הערכה ומחקר, קרן שלם.

תקציר מנהלים:

רקע

"יוזמת העתיד"¹ וקרן שלם חברו במטרה לבחון את אופן ומידת השימוש והצריכה של אנשי מקצוע באמצעים של טכנולוגיות מסייעות, באבחון ובטיפול בילדים עם מוגבלויות התפתחותיות (0-21). כמו כן, קיימת כוונה להקים "פורום של משתמשים בטכנולוגיות מסייעות", ולכן ישנה חשיבות לקבל מידע ראשוני לגבי המצב הקיים בשטח בנושא זה.

מטרת הסקר

מטרתו המרכזית של הסקר הנוכחי היא לאסוף מידע לגבי האמצעים של טכנולוגיה מסייעת בהם עושים שימוש בפועל בישראל, באבחון ובטיפול בילדים עם מוגבלויות התפתחותיות, וכן לאמוד את מידת השימוש והזמינות של טכנולוגיות אלו. מטרתו המשנית של הסקר היא לאסוף פרטים של אנשים השייכים לקהל היעד, אשר יהיו מעוניינים להצטרף לפורום ייעודי שייפתח לטובת פיתוח הנושא.

מתודולוגיה. המחקר התבצע באמצעות העברת שאלון מובנה הכולל הן שאלות סגורות והן שאלות פתוחות.

השאלות הפתוחות עסקו בעיקר בהצגת מגוון הכלים בהם המשיבים משתמשים לאבחון וטיפול בילדים עם מוגבלויות, לפי הרמות השונות של הטכנולוגיה, וכן בכלים שהיו מעוניינים להשתמש בהם, במידה והיו עומדים לרשותם. במסגרת ניתוח הממצאים נעשה מיפוי מקיף של כלל הכלים שהוצעו, תוך ניסיון לחלקם לקטגוריות בעלות משמעות.

אוכלוסיית היעד של הסקר היא אנשי מקצועות הבריאות, העובדים תחת משרד הרווחה והביטחון החברתי ומשרד הבריאות (מכונים להתפתחות הילד וכו'), במסגרות אשר נותנות שירותים לתינוקות, פעוטות וילדים עם מוגבלויות (מש"ה, אוטיזם, שיקום) בגילאי לידה עד 21.

סך הכל השיבו על הסקר 136 אנשים. 56% מהמשתתפים עובדים במסגרות רפואיות (בית חולים שיקומי, מכון להתפתחות הילד וקליניקה פרטית), בעוד 42% עובדים במסגרות חינוכיות (בית ספר חינוך מיוחד, גן חינוך מיוחד ומעון יום שיקומי). כמו כן, מרבית מהמדגם הינם קלינאי תקשורת (כ-35%), מרפאים בעיסוק (כ-23%) או פיזיותרפיסטים (כ-17%).

¹ יוזמת העתיד הינה יוזמה שבאה לאגד גורמים מובילים בתחום הניירו-התפתחותי העוסקים במתן שירותים לאוכלוסיית ילדים עם הפרעות התפתחותיות, במטרה לקדם מתן טיפול באמצעות ניירו-טכנולוגיות חדשניות ובכך לקדם את התחום.

ממצאים

ממצאי המחקר אשר עסקו בפירוט האמצעים בהם משתמשים באבחון וטיפול בילדים, נחלקים לשלוש הקטגוריות של רמות טכנולוגיה. ברמת אמצעים **שאינם-טכנולוגיים**, ציינו המשיבים עזרים שונים מתוכם 28% משמשים לניידות, 15% לתקשורת, 15% לפיתוח מוטוריקה גסה, 14% לפיתוח מוטוריקה עדינה, 10% למשחקים/צעצועים, 7% לישיבה/שכיבה, 4% למבחנים והערכות של המטפל, 4% לאכילה/שתייה ו- 3% מסייעים ליצירת סביבות טיפוליות. ברמת אמצעים ברמת **טכנולוגיה נמוכה**, ציינו המשיבים שימוש בעזרים שונים מתוכם 25% אמצעים לתקשורת, 22% אמצעי מיחשוב ומסכים, 18% מגוון מתגים, 15% התאמות לאביזרים נלווים למחשב, 13% מתחקים/צעצועים ממותגים, 4% סביבות עבודה ואמצעי למידה ממוחשבים ו- 4% עזרים לטובת אבחון והערכה. ברמת אמצעים ברמת **טכנולוגיה גבוהה**, בוצע ניתוח פר אדם ולא פר אמצעי, על מנת לבדוק את שכיחות המטפלים שמשמשים בסוג זה של טכנולוגיה. נמצא כי 44 מתוך 136 המשיבים על הסקר (32%) ציינו שימוש בעזרים ברמת טכנולוגיה גבוהה, כאשר 17 מתוכם ציינו כי הם משתמשים באיפד/טאבלט אך לא ציינו כי מותקנת בו תוכנת תת"ח, כך שלא ניתן לומר כי מדובר על טכנולוגיה גבוהה. כלומר, ניתן לומר **שרק 27 מתוך 136 המשיבים על הסקר (12.5%) משתמשים באמצעי עזר ברמה טכנולוגית גבוהה כגון מציאות** מדומה/רבודה, מערכת מיקוד מבט, איפד עם תוכנת תת"ח ועוד.

בחנית מידת השימוש של המטפלים בסוגי העזרים בעלי רמת טכנולוגיה שונה העלתה כי ככל שמדובר על עזרים ברמת טכנולוגיה גבוהה יותר כך יורדת מידת השימוש בהם, ולהיפך, העזרים הלא-טכנולוגיים נמצאים בשימוש יום-יומי בקרב כ- 50% מהמטפלים לעומת כ- 16% שמשמשים בטכנולוגיה גבוהה ברמה יום-יומית. בחנית השיקולים להתאמת עזרים למטפלים העלתה מגוון שיקולים לפיהם פועלים המטפלים. במרכז השיקולים עומדים מאפייני הילד (56%), ואחריהם: ידע, מחקר ושת"פ (15%), מאפייני העזרים (11%), מטרות הטיפול (9%), מאפייני המשפחה (6%) והפוטנציאל של העזרים לקידום הילד (3%). ממצאים נוספים הראו כי 63% מהמשתתפים ציינו כי אמצעי טכנולוגיה מסייעת זמינים לרשותם תמיד או לעיתים קרובות, לעומת 37% שציינו כי אמצעים אלו אינם זמינים כלל או זמינים לעיתים רחוקות. כאשר נשאלו המשתתפים לגבי רצון עתידי להשתמש בעזרים שכעת לא נמצאים ברשותם, 58% ציינו שכן, וכאשר נשאלו אם ירצו להצטרף לפורום משתמשים בטכנולוגיה מסייעת, 60% מהם השיבו שכן.

מסקנות והמלצות

ממצאי הסקר משקפים את הרעיון שעמד בבסיסו - יש רתיעה בשימוש בטכנולוגיות חדשניות על ידי מטפלים בתחום התפתחות הילד (הן בשל הממצאים והן בשל היענות נמוכה מאוד להשבה על הסקר). הממצאים מעידים על כך שיש צורך במאמץ מכוון להקניית היכרות עם אמצעים טכנולוגיים חדישים, הכשרות, הקניית ידע בשני מישורים - א. אוכלוסיית המטפלים הצעירה - במסלולי הכשרה באקדמיה, שכן לעוסקים בתחום אין כמעט קורסים העוסקים באביזרים טכנולוגיים חדשניים. מוצע לחשוב על דרכים להכניס תכנים כאלה בתוכניות הלימודים. הוצע כי קרן שלם תוציא קול קורא למקצועות הבריאות באקדמיה לקורסים שעוסקים בטכנולוגיות חדישות בטיפול בילדים עם מוגבלויות. ב. אוכלוסיית המטפלים הוותיקה - יש לפעול מול הארגונים/מוסדות המעסיקים אותם, כך למשל, ניתן להחדיר את השימוש באביזרים טכנולוגיים מתקדמים באופן אקטיבי דרך המכונים להתפתחות הילד בשיתוף עם קופות החולים.

הוסכם כי יש לפעול ברמה האסטרטגית מול הגופים הממשלתיים – משרדי החינוך, הרווחה הבריאות, איגודים מקצועיים של מקצועות הבריאות, ועוד - במטרה להעלות את השיח בנושא זה, לקדמו, ולהביא להכשרה ולשימוש מוגבר יותר שיוכלו לספק מענים מיטיביים ומתקדמים לילדים עם מוגבלויות.

מילות מפתח: מוגבלות התפתחותית, אבחון וטיפול, ילדים, טכנולוגיה מסייעת, יוזמת העתיד

- [לפריט המלא](#)
- [למאגר המחקרים של קרן שלם](#)
- [למאגר כלי המחקר של קרן שלם](#)